

Cíl: Vhled do tématu kulturní identity v Evropě 16.–18. století.

Zakončení: kolokvium; téma: a) význam zámořských misí z pohledu Evropanů i domorodých populací; b) kulturní specifika a role jednotlivých aktérů, např. jezuitů a domorodců. K zamyšlení dávám několik textů a k nim připojuji otázky.

1) Zdeněk Kalista, *Cesty ve znamení kříže* (1941): příklady vnímání „jinakosti“ kultur, resp. zakotvenosti a povahy stereotypů evropské civilizace v konfrontaci s jinými zvyklostmi domorodců; **s. 46–49 a 64–68:** Jindřich Richter o působení mezi indiány kmene Coniba (1685–6); **s. 97–98:** František Boryně ze Lhoty o misiích na území Moxos, Bolívie (1720); **s. 149–158:** Antonín Malínský o misiích na Filipínách (1737).

Otázky k zamyšlení (pro účely kolokvia): a) posuďte vnímání domorodců ze strany Evropana – jejich zvyklosti, rituály, stravu apod.; b) jaké byly základní aspekty života v zámořských misiích?

2) Antropologické výzkumy (Claude Lévi-Strauss v polovině 30. let 20. století):

Lévi-Strauss zkoumal oblast střední Brazílie, především povodí řek Paraná a Paraguay: kmen Kaduvejů (při paraguayské hranici), v té době ještě prakticky neznámý; a kmen Bororů žijících v oblasti Mato Grosso (velký buš, spíše severněji, oblast Brazílie a Bolívie).

Kaduvejové:

Brazilský kmen, jeden z více, které patřily do bojovného „národa“ Mbayá-Guaicurú; Kaduvejové byly spolu s paraguayskými kmeny Toba a Pilaga posledními reprezentanty tohoto národa. Mbayové přitom byli již v 16. stol. bojovníky a vladaři, kteří se považovali za urozené, oproti staršímu obyvatelstvu této oblasti, indiánům Guaná, žijícím se zemědělskou prací, tedy „nízkými činnostmi“ z pohledu Mbayů. Zprávy ze 16. stol. hovoří o nechuti těchto kmenů stýkat se s níže postavenými Evropany – považovali to za společensky neúnosné.

Typickým jevem bylo malování obličejů – vyjadřuje patrně status člověka, především ale jeho příslušnost mezi „lidi“: v 18. stol. se tito indiáni divili jezuitským misionářům, že chodí s nevytrhaným obočím a nepomalovaní – to považovali za hloupé, protože misionáři se pak nelišili od zvířat. Obličejové malby virtuózně vyvedené – volutové a spirálovité motivy, pokrývající část nebo celý obličej.

Zajímavá „hra“ u příležitosti významných okamžiků v životě urozeného dítěte ženského pohlaví: exhibice, při níž ženy vystupovaly v mužských rolích, tj. např. předváděly průvody bojovníků, tance či turnaje; šlo patrně o velmi starý zvyk.

Bororové (Mato Grosso):

Vesnice Kejara – kruhové rozmístění jednotlivých chýší kolem ústředního největšího domu (chýše), jenž byl určen pouze mužům (svobodní v něm přebývali stále, ženatí zde trávili většinu dne) a ženám sem byl vstup zakázán. Kruhový půdorys vesnice má stěžejní sociální i náboženský význam: misionáři, kteří dříve usilovali o pokřesťanštění domorodců, tak neúčinněji dosáhli výsledků, pokud tuto strukturu narušili a postavili například obydlí ve čtvercové struktuře. Rozložení dne: noc je určena náboženským obřadům, zatímco dopoledne se spí. Z hlediska dědického domy náleží ženám, které je dědí.

[Doporučuji ke čtení: Claude Lévi-Strauss, *Smutné tropy*, Praha 2011 (orig. Paris 1955).]

Otázky k zamyšlení (pro účely kolokvia): a) co si myslíte o prezentovaných poznacích?; b) mají nějaký vztah k evropským misiím 16.–18. století? A lze vůbec hledat souvislost mezi postoji vůči domorodcům ze strany misionářů v raném novověku a antropologů v 19. a 20. století?